

ČESKÁ ASTRONOMICKÁ SPOLEČNOST

sekretariát: Královská obora 233, 170 21 Praha 7, tel.: 02/33377204

Tiskové prohlášení České astronomické společnosti číslo 26 z 11.července 2001

Dva významní světoví astronomové českého původu navštíví v létě Českou republiku

Česká astronomická společnost a Hvězdárna a planetárium hl. m. Prahy zvou všechny zájemce o astronomii na dvě mimořádná setkání s astronomy českého původu při příležitosti jejich návštěvy v České republice. Oba přicestují ze zámorí a oba stále velmi dobře ovládají svoji mateřskou řeč.

V úterý 24. července 2001 v 18 hodin se v Planetáriu Praha ve Stromovce, Královská obora 233, Praha 7 koná přednáška „Třista komet v jedné dráze není vtip od dědy Mráze“, kterou prosloví RNDr. Zdeněk Sekanina, CSc. z *Jet Propulsion Laboratory* v Pasadeně. Přednáška je přístupná veřejnosti.

Dr. Zdeněk Sekanina se narodil r. 1936 v Mladé Boleslavi. Vystudoval astronomii na UK v Praze a pracoval pak nejprve na Štefánikově hvězdárně v Praze, dále pak na MFF UK a posléze na zahraničních ústavech v Liege v Belgii, Harvardově universitě v Cambridgi (USA) a nyní v JPL. Patří k nejvýznamnějším světovým odborníkům ve výzkumu drobných těles sluneční soustavy a především komet. Podílel se na mezinárodních kampaních sledování komet Halley a Shoemaker-Levy 9 a na projektu kosmické sondy Stardust. V poslední době vzbudily velkou pozornost jeho objevné studie Kreutzovy rodiny komet založené na pozorováních ze sluneční sondy SOHO, což bude předmětem pražské přednášky. Dr. Sekanina je zahraničním čestným členem Učené společnosti ČR a je po něm pojmenována planetka č. 1913.

Při příležitosti přednášky obdrží Dr. Sekanina diplom čestného člena České astronomické společnosti za své zásluhy o rozvoj kometární astronomie a podporu činnosti ČAS.

Abstrakt přednášky Dr. Sekaniny:

Posluchači budou seznámeni s novým pohledem na Kreutzovu rodinu komet, které se pohybují po extrémně protáhlých drahách a v přísluní pronikají hluboko do sluneční koróny, téměř k povrchu fotosféry. Zejména díky sondě SOHO je dnes známo přes 300 komet tohoto systému, i když první nepochybný člen pochází již z roku 1843. Poměr jasnosti mezi nejjasnějším a nejslabším pozorovaným členem je 20 magnitud, tedy 100 milionů k jedné. Jasné komety tohoto druhu mají tendenci se v bezprostřední blízkosti Slunce štěpit, což dokazuje, že jde vesměs o úlomky původně jediného tělesa. Všechny menší úlomky byly objeveny při přiblížování ke Slunci a žádný z nich průchod přísluním nepřežil. Z toho vyplývá, že během jednoho oběhu kolem Slunce jejich podstatně větší rodičovská tělesa (jež přežila předcházející průchod přísluním) musela podléhat řetězovému drobení podél celé dráhy, včetně odsunutí, ve vzdálenosti 125-200 AU od Slunce. Tomu také nasvědčuje vysoká četnost "dvojčat" a větších shluků úlomků, jež se vrací ke Slunci téměř současně po drahách značně podobných, ale ne zcela totožných. Tyto úlomky svědčí o druhotném, neslapovém dělení, k němuž dochází nejspíš v důsledku jejich rychlé rotace. Pozoruhodná je výrazná podobnost s chováním komety Shoemaker-Levy 9, jež se před tím, než se srazila

s Jupiterem v r. 1994, začala postupně rozpadat (v procesu, který trval řadu měsíců) po těsném setkání s planetou v r. 1992. Modelování historie pozorovaných malých úlomků komet Kreutzovy rodiny (jež jsou pravděpodobně menší než 10 metrů v průměru) ukazuje na složitou hierarchii drobení a statistika jejich výskytu umožňuje odhadovat, že jejich celkový počet zřejmě podstatně přesahuje 100 000. Přesto celková hmotnost v nich koncentrovaná představuje jen nepatrný zlomek úhrnné hmotnosti, uložené v Kreutzově systému.

V úterý 7. srpna 2001 v 17 hodin se na Štefánikově hvězdárně v Praze na Petříně uskuteční slavnostní předání Nušlovy ceny České astronomické společnosti za rok 2000 Prof. RNDr. Miroslavu J. Plavcovi, DrSc. z *University of California* v Los Angeles. Setkání je přístupné veřejnosti.

Prof. Plavec se narodil r. 1925 v Sedlčanech. Vystudoval astronomii na UK v Praze a věnoval se postupně studiu meteorických rojů a těsných dvojhvězd, zprvu v Astronomickém ústavu ČSAV v Ondřejově a posléze pak na zahraničních ústavech v Kanadě a USA. Patří k zakladatelům moderního astrofyzikálního studia interagujících dvojhvězd, k vynikajícím vysokoškolským pedagogům a znamenitým popularizátorům astronomie (články v časopise Vesmír, příspěvky v rozhlasovém týdeníku Meteor, kniha Člověk a hvězdy atd.). Je zahraničním čestným členem Učené společnosti ČR. Je po něm pojmenována planetka č. 6076.

Nušlova cena ČAS je nejvyšší ocenění, které uděluje ČAS badatelům, kteří se svým celoživotním dílem obzvláště zasloužili o rozvoj astronomie. Je pojmenována po dlouholetém předsedovi ČAS prof. Františku Nušlovi (1867-1951). ČAS obnovila její udělování po padesátileté přestávce v r. 1999.

Slavnosti se zúčastní také Ing. Zdeňka Plavcová, CSc., jež patří k zakladatelům radiolokace meteorů na observatoři v Ondřejově a po níž byla nedávno pojmenována planetka č. 18676.

Po slavnostním aktu proběhne veřejná beseda s manžely Plavcovými.

Pavel Suchan
tiskový tajemník České astronomické společnosti

Česká astronomická společnost (ČAS) vydává od května 1998 tisková prohlášení o aktuálních astronomických událostech a událostech s astronomií souvisejících. Archiv tiskových prohlášení lze najít na Internetu na adrese <http://www.astro.cz/cas/tisk.htm>. S technickými a organizačními záležitostmi ohledně tiskových prohlášení se obraťte na tiskového tajemníka ČAS Pavla Suchana na adrese Štefánikova hvězdárna, Petřín 205, 118 46 Praha 1, tel.: 02/57320540, fax: 02/57325390, e-mail: suchan@observatory.cz.
